

John Holt: Három félrevezető metafora

április 8, 2013

Könyvrészlet – nyersfordítás/ Learning all the time-
Lighthouse Books 1991 148-152.o.

Sokkal erősebben, mint hinnénk, életünket és munkánkat metaforák irányítják, képek, amelyek a fejünkben vannak és arról szólnak, hogy hogyan is működik a világ (vagy hogyan is kellene működjön). Ezek a képek gyakran reálisabbak számunkra, mint maga a realitás.

A szervezett oktatás három különös metaforán alapszik. A tanárok közül sokan tudatában vannak ezeknek a képeknek, számosan nem tudnak róluk, megint mások harciasan tagadják ezek létét. Akárhogyan is van, ezek a képek meghatározzák azt, ahogyan a tanárok többsége tevékenykedik az iskolában.

Az első metafora

Az első metafora úgy mutatja be az oktatást, mint egy futószalagot a palackozó üzemben. A futószalagon alul érkeznek az üres üvegek. A futószalag felett sorakoznak azok a csapok, amelyek a folyadékokat az üvegekbe töltik. Ahogyan az üvegek elhaladnak a csapok alatt, úgy kerülnek beléjük a folyadékok. Az iskolában a folyadékok helyett az olvasás, a matematika, a történelem csapjai állnak.

A vállalat irányítói meghatározzák azt, hogy melyik üvegbe milyen folyadékok kerüljenek be.

Amikor erről a metaforáról tanárokkal beszélgetek, sokan közülük nevetnek, és az egészet abszurdnak találják. De csupán el kell olvasnunk az utóbbi idők javaslatait az iskolai fejlesztésekre, amelyben az áll, hogy ennyi meg ennyi évig

kell angolul tanulni, ennyi évig matematikát, ennyi és ennyi évig idegen nyelvet, tudományokat. Ez nem más, mint ami a metaforában a palacktöltőgéppel kapcsolatban mondtunk. Mindezek mögött az áll, hogy a töltögetés eredményeként a folyadékok betöltődnek a palackba.

Senki nem szokta megkérdezni azt az egyszerű kérdést, hogy hogyan lehet az, hogy ennyi évi töltögetés után mégis előfordul, hogy teljesen üres palackok hagyják el a palackozó üzemet (az iskolát)? Egy évszázad ellenkező tapasztalatai ellenére tartja magát az a feltételezés, hogy a tanítás következménye a tanulás, és minnél többet tanítunk, annál több tanulás lesz. Nem olvastam semmi komoly tanulmányt erről, amely megkérdőjelezte volna ezt a feltételezést. Ha a tanulók nem tudnak eleget, akkor ragaszkodunk ahhoz, hogy ennek az az oka, hogy nem kezdték meg korábban a töltögetést, vagy nem töltöttek be eleget, vagy nem a megfelelő folyadékot töltötték be.

A második metafora

A második metafora, úgy mutatja be a tanulókat, mintha kísérleti patkányok lennének, mintha valamiféle dologra kellene őket megtanítani, valamire, amit a patkány egyébként nem tanulna meg az életben. A ketrec egyik végében megjelenő háromszög vagy négyszög szerint a patkánynak meg kell nyomnia az egyik vagy a másik gombot. Ha a helyes gombot nyomja, akkor ízletes morzsát kap, ha a helytelen, akkor elektrosokkot. E szerint az iskolai tanulás nem más, mint pozitív vagy negatív megerősítés.

A pozitív megerősítések az iskolában a tanári mosolyok, a csillagok, az ötösök, és végül a továbbtanulás valamilyen jónevű iskolában, jó állás, jó munka, siker. A negatív megerősítés, a dorgálás, szarkazmus, megvetés, megalázás, megszégyenítés, kigúnyolás, fenyegetés, rossz jegyek, évisméltetés stb. Sok gyerek számára ide tartozik a fizikai

bántalmazás is. Innen az út legjobb esetben a rossz hírű iskolákba vezet, vagy a lemorzsolódáshoz, rossz munkához, vagy munkanélküliséghez, unalmas munkához, kevés pénzhez, szegénységhez.

A harmadik metafora

A harmadik metafora, talán a legveszélyesebb és a legrombolóbb, amely az iskolát, a bolondok házához hasonlítja. Az iskolák, bármelyikük is legyen az, mindig azt terjesztik magukról, hogy ha ott valaki valamit megtanul, akkor azt a tanárnak lehet köszönni, ha viszont nem, akkor ennek az az oka, hogy a tanuló a hibás. Egy jó hírű magániskola tanára ezt így fejezte ki: „Ha a gyerek nem tanulja meg azt, amit mi tanítani akarunk neki, akkor ennek az az oka, hogy a gyerekek lusták, rendetlenek, vagy szellemileg hátramaradottak. Ezzel a megállapításával kollégái kevés kivétellel egyetértettek.

Az utóbbi időben az oktatók mindezt új csomagolásba tálalják, amikor a tanulás hiányát azzal magyarázzák, hogy a gyerek „tanulási problémákkal” küszködik, képességhiányai vannak. Ez a elmélet népszerű lett, mert szinte mindenkire ráhúzható. A középosztálybeli szülők megszabadulhatnak, kínzó gondolataiktól: mit rontottunk el? A szakértők azt mondják nekik: Nem csináltatok semmi rosszat, a baj a gyerekekkel van, az agyában levő huzalok össze vannak keveredve. Ezzel lehet felelni azoknak a szülőknek is, aki azt kéri az iskolától, hogy tanítson már valamit a gyerekeknek: Sajnálom mondhatják, nem tehetünk semmit a gyerekek tanulási problémái vannak, részképességei nem megfelelőek.

A legfiatalabb gyerekeket, már öt vagy hat éves korukban tesztelik, annak érdekében, hogy megállapítsák, hogy valami bajuk van. Néhány tanár ezt meg is mondja a gyerekeknek. A pedagógiai-pszichológia áltudomány listákat és leírásokat készít ezekről a problémákról, betegségekről, és receptjei vannak, azok kezelésére, bár ezek nagyon ritkán vezetnek

eredményre.

Az ezek mögött a tesztek és címkék mögött álló tudomány elfogódott és nem meggyőző. Néhány évvel ezelőtt egy nagy konferencián, amelynek témája ezek a tanulási képességihiányok voltak azt kérdeztem, hogy a résztvevők halottak-e arról, hogy az észlelést a stressz befolyásolhatja. Az ezer résztvevőből ketten emelték fel a kezüket. Egyikük akkor, a másikuk később elmondta nekem, hogy ezek a kutatások azt mutatták, hogy azoknál a gyerekeknél, akiknél súlyos képességzavarokat mutattak a tesztek, annyi elég volt ezek megszüntetésére, hogy a gyerekeket olyan szituációban újra vizsgálták, ahol a környezet sokkal alacsonyabb stressz szintű volt.

Mi az igazság?

Ez a harmadik metafora, ugyanúgy, mint az első kettő a valóság egy hamis képére épül. Az iskolák feltételezik, hogy a gyerekeket nem érdekli a tanulás, hogy nem tudnak jól tanulni, és csak akkor tanulnak, ha erre kényszerítik őket, csak akkor tanulnak, ha megmutatják nekik, hogy hogyan kell azt csinálni, és mindez úgy történik, hogy a tananyagot kisebb egységekre bontják, amelyet így apránként kell megtanulni, és minden ilyen kis tanulás után vagy egy jóízű morzsát, vagy egy kis sokkot kapnak. Ha ez a módszer azután nem működik, akkor az iskola feltételezi, hogy a gyerekekkel valami baj van, és ezt a bajt diagnosztizálni kell, és kezelni.

Mindezek a feltételezések hibásak. Ha Chicagóból Bostonba akarsz menni, és azt gondold, hogy Boston nyugatra van Chicagótól, akkor minél messzebb mész annál rosszabb helyzetbe kerülsz. Ha alapfeltételezéseid hibásak, akkor cselekedeteid is hibásak lesznek, és nem segít az, ha minél több energiát fektetsz be.

Egy elfogulatlanul megfigyelő tény az, hogy a gyerekek szenvedélyesen szeretnék megérteni a világot, amely körülveszi őket, és nagyszerű képességekkel ugyanúgy, mint az igazi

tudósok képesek tapasztalataikból tudást formálni. A gyerekek megfigyelnek, csodálkoznak, kipróbálják, hogy a maguk feltette kérdésekre milyen válaszok lehetségesek. Ha nem akadályozzák őket ebben, akkor ezt folytatják, és egyre jobbak lesznek benne.

Fordította: Fóti Péter

Kapcsolódó oldalak:

- Juhász Vera: Túlélni vagy tanulni
- John Holt: A tanulás nem a tanítás eredménye